

عيد الميلاد

Boże Narodzenie wśród Koptów w Egipcie

Egipt, kraj w którym żyje ok. 80 milionów ludzi, wśród nich ok. 8 milionów Koptów, chrześcijan którzy zamieszkiwali te tereny na długo przed muzułmańskim podbojem. Większość Koptów jest wyznania prawosławnego, katolików jest ok. 200 000 i tyluż protestantów.

Czy można obchodzić dwa razy Święta Bożego Narodzenia w ciągu dwóch tygodni? Oczywiście, że tak. W Egipcie Święto Bożego narodzenia w Kościele rzymskokatolickim przypada 25 grudnia, u Koptów 29 kyahk czyli 7 stycznia. Ze względu na charakter pracy, jezuici w Egipcie są więc obdarowani podwójnie.

Święto Bożego Narodzenia w Kościele koptyjskim prawosławnym poprzedza 43 dniowy post. Nie spożywa się wówczas mięsa, mleka, jaj, serów i masła. Jedzenie ryb jest dozwolone, oprócz śród i piątków; w Kościele koptyjskim katolickim nie ma takiego zakazu. Słodczyce są dozwolone. Post rozpoczyna się 26 listopada i kończy wieczorem 7 stycznia.

Te 43 dni odnoszą się do 40 dni postu, podczas których pościł Mojżesz na Górze Synaj przed otrzymaniem Dziesięciu Przykazań. Natomiast pozostałe 3 dni postu ustanowił w X wieku Patriarcha Abram Ibn Zaraa. Związane jest to z cudem, który dokonał się za pośrednictwem żyjącego w tym czasie Szymona, z zawodu szewca; należy on dzisiaj do panteonu koptyjskich świętych. Według tradycji, Bóg dzięki interwencji Szymona pozwolił na trzykrotne przeniesienie góry Mokattam usytuowanej w pobliżu Kairu i w ten sposób ocalił chrześcijan przed zagrażającym im kalifem al-Mu'izz li-Din Allah. Mówi się, że pewnego razu ktoś podsunął kalifowi pomysł, aby wystawić chrześcijan na próbę poddając w wątpliwość zapewnienie Jezusa z Ewangelii św. Mateusza: *Bo zaprawdę, powiadam wam: Jeśli będziecie mieć wiarę jak ziarnko gorczycy, powiecie tej górze: „Przesuń się stąd tam!”, a przesunie się. I nic niemożliwego nie będzie dla was* (Mt 17, 20). Kalif miał wezwać Patriarchę Abrama i powiedzieć mu, że jeśli odmówi albo nie dokona przeniesienia góry, wówczas chrześcijanie albo będą musieli przyjąć islam albo opuścić Egipt. Patriarcha otrzymał trzy dni na odpowiedź. O świcie trzeciego dnia miał we śnie widzenie Maryi Dziewicy, która dała mu wskazówki co ma robić: w wyznaczonym miejscu na placu targowym odnalazł Szymona i opowiedział mu co się wydarzyło; następnie Patriarcha w asyście biskupów, kapłanów, diakonów i w obecności wiernych odprawił Mszę św. o okolicach góry Mokattam; potem na znak dany przez Szymona miał uczynić znak krzyża w kierunku góry, i tak trzy razy. Kalif widząc przemieszczającą się górę pozwolił chrześcijanom

pozostać w Egipcie, pomagając nawet odbudować kościoły. W 1969 roku u stóp góry powstało wysypisko śmieci. Zamieszkali tam chrześcijanie zajmujący się zbieraniem odpadów z miasta. W bardzo wielkiej tajemnicy przed władzą, niechętną w dawaniu pozwolenia na budowę kościołów, wydrążyli w górze groty i tak powstały tam kaplice, jedna z nich może pomieścić nawet ok. 15 000 wiernych. W miejsce to przybywają bardzo liczni pielgrzymi. Ma ono również polskie akcenty, w kaplicach i na ścianach góry znajdują się rzeźby przedstawiające sceny biblijne, z życia Świętej Rodziny, Jezusa i Kościoła koptyjskiego. Ich autorem jest Polak, Mariusz, były seminarzysta jednego ze zgromadzeń zakonnych, który odnalazł swoje powołanie w małżeństwie z egipską chrześcijanką. Na szczycie góry powstała willowa dzielnica Kairu, w której znajduje się nasz jezuicki dom rekolekcyjny otwarty na spotkania dla młodzieży i ludzi pragnących doświadczyć rekolekcji ignacjańskich.

30 ostatnich dni, które poprzedzają Boże Narodzenie w Kościele koptyjskim, określane jest mianem „Kyahk”, od nazwy miesiąca. Jest on również określany jako „miesiąc maryjny”, i jest to czas, który przypomina naszą cześć, którą oddajemy Maryi w Adwencie poprzez Msze roratnie. W tym czasie wierni śpiewają pieśni na cześć Bogarodzicy. W kościołach prawosławnych i klasztorach przez cztery soboty zbierają się bardzo liczni wierni, aby przez cały wieczór i całą noc modlić się, głównie śpiewając psalmy i kantyki po arabsku i koptyjsku na cześć Maryi Dziewicy i Tajemnicy wcielenia. W cztery niedziele przed Bożym Narodzeniem czytane są kolejne fragmenty Ewangelii św. Łukasza: zwiastowanie narodzin Jana Chrzciciela Zachariaszowi przez archanioła Gabriela (Łk 1, 1-25), zwiastowanie narodzin Jezusa Maryi (Łk 1, 26-38), nawiedzenie Elżbiety przez Maryję (Łk 1, 39-56) i narodziny Jana Chrzciciela (Łk 1, 57-80).

Święto Bożego Narodzenia rozpoczyna się Mszą Wigilijną 28 *kyahk* ok. godziny 21, która kończy się po północy 29 *kyahk* czyli 7 stycznia, który jest odpowiednikiem naszego Pierwszego dnia Świąt. Po Mszy wierni gromadzą się w przykościelnej sali, gdzie razem spożywają agapę na wzór pierwszych wspólnot chrześcijańskich. Często po powrocie do domów również jedzą przyrządzone wcześniej smakołyki.

W tych dniach wzrasta również przed kościołami liczba policjantów z oddziałów specjalnych i wojska, widzi się także pojazdy opancerzone, zwłaszcza w Górnym Egipcie, gdzie liczba chrześcijan dochodzi nawet do 30% lokalnego społeczeństwa. Nie wszyscy podzielają radość chrześcijan i dochodzi do konfliktów, giną ludzie. Dlatego, po zakończonych uroczystościach, jeśli nic się nie wydarzyło, oficerowie składają życzenia księdzu, lokalnym władzom i wszyscy oddychają z wielką ulgą.

Ciekawostką jest tradycja, rozwinięta zwłaszcza w Kościele koptyjskim prawosławnym, dotycząca ucieczki Świętej rodziny do Egiptu:

Oto anioł Pański ukazał się Józefowi we śnie i rzekł: „Wstań, weź Dziecię i Jego Matkę i uchodź do Egiptu; pozostań tam, aż ci powiem; bo Herod będzie szukał Dziecięcia, aby Je zgładzić”. On wstał, wziął w nocy Dziecię i Jego Matkę i udał się do Egiptu; tam pozostał aż do śmierci Heroda. Tak miało się spełnić słowo, które Pan powiedział przez Proroka: Z Egiptu wezwałem Syna mego (Mt 2, 13-15)

Według przekazu, jednemu z Patriarchów żyjącemu na przełomie IV i V wieku, Maryja Dziewica miała ujawnić szczegóły dotyczące pobytu na Synaju i w Egipcie. Byłby to prawie 3 letni pobyt i jak wyliczono Święta Rodzina przemierzyłaby prawie 2000 km. Do dziś istnieją liczne miejsca związane z ich pobytami. I tak na przykład, w Mataryah, w jednej z dzielnic Kairu znajduje się drzewo, zwane „drzewem Maryi”, pod cieniem którego odpoczywała Święta Rodzina – miejsce licznych pielgrzymek, w którym wierni zostawiają również karteczki z prośbami do Maryi. Drzewo to znajduje się obecnie na terenie należącym do jezuitów, do którego przylega przedszkole i kościół, w którym pochowani są liczni jezuici, między innymi Polak, żyjący w XVIII w. Maksymilian Ryłło SJ, założyciel Uniwersytetu św. Józefa w stolicy Libanu, Bejrucie. Był on także misjonarzem w Sudanie.

Jeden z księży koptyjskich powiedział mi, że nie tyle ważne są miejsca, gdzie przebywała Święta Rodzina, ile fakt, że serce każdego egipskiego chrześcijanina pragnęłoby, aby to właśnie u niego się zatrzymała.

عيد ميلاد سعيد ('aīd mīlād sa'aīd) - Szczęśliwych Świąt Bożego Narodzenia

o. Andrzej Gryz SJ